

akarata nélküli, neki engedelmeskedő bábbá formálva őt: a fiú a rabolt pénzből szerzett kábítószert hatása alatt lelövi a vele csak jót tevő Csonotos Ferencet. Igazolva e tragikus tetteivel Néri Szent Fülöp igazát: „az ember egymaga kevés... Nem bírja... ezért mondom én mindig: legyenek jók, ha tudtok! Mert ha nem tudnak, én nem tehetek az égvilágon semmit.”

Borbély László regénye az utóbbi évek egyik legfontosabb irodalmi alkotása. Az író nem ítélkezik, nem emeli fel magát emberileg szinte megközelíthetetlen erkölcsi magasságokba, ahonnan kioktatná olvasóját, egyszerűen tükröt mutat elénk, a fényképész objektivitásával. A valóság, amit a tükörben látunk, lehangoló, már-már tragikus. Erről azonban legkevésbé a helyzetet pontosan diagnosztizáló író-fényképész tehet. (*Magyar Írók Egyesülete*, Budapest, 2010)

BODNÁR DÁNIEL

RÓNAY LÁSZLÓ: ELÁRVULT PANOPTIKUM

„Előfordul, hogy a szobrok is elfáradnak. Kikészíti őket a dologtalan álldogálás, elcsüggeszti valamennyiüket, hogy csak az évfordulókon nagy a felhajtás körülöttük. Leszállnak hát a talpazatról, hogy körülnézzenek” — írja Rónay László új könyvében. Írók, költők, irodalmárok Mikszáth szigetvári hőséhez hasonlóan feltámadva jelennek meg korunkban, néznek körül az országban, s különböző élményekre tesznek szert. Tapasztalataik visszások, sokszor negatívak, elszomorítóak, talán túltöntül keserűek is.

A mai pedagógus Arany Jánosnak panaszkol, hogy a diákok nem szeretnek olvasni, nem értik a tankönyvek szövegeit. Szabó Dezsőt tanárküldöttség keresi fel a fizetések emelése, a természet-tudományok tekintélyének, az érettségi színvonalának növelése miatt. Németh László kollégiumi eszméjét udvariasan elutasítják, Babits Mihályt továbbképző tanfolyamra küldik, hogy ötödik és hatodik osztályban is taníthasson. Márai nem érti, hogy miért kell szponzor regényének kiadásához. Tóth Árpádnak is ajánlora van szüksége ahhoz, hogy legalább versei válogatása megjelenhessen. Illés Endre a szerzők piacképességével szembeül a kiadóban. Pais Dezső kénytelen megtapasztalni, hogy „valami baj van a magyar nyelvvel”. Adyt értelmezési kérdésekkel zaklatják, Szabó Lőrinc bíróság elé kerül istentagadás vádjával. Móricz egy falusi lagzi alkalmával témaként megtalálja a „ronkonok” térnyerését, az uram-bátyám stílust. Más aktuális politikai, társadalmi jelenségekkel is találkozunk a szerzők, így a romló életszínvonallal,

a drágasággal, a leépitésekkel, az eladósodással. Említésre kerül Juhász Gyula kapcsán az OPNI bezárása, Csáth révén a kórházi gyógyszerhiány, az orvosok külföldi munkavállalása. Kosztolányinak az adóív kitöltése okoz gondot. Krúdy megtanulja, hogy jobban jár, ha nem kér számlát. Mándy természetesen a Fradi-pályán tünik fel, ahol a lelátón már nem találja az általa megszokott tömeget, a zöld-fehérek közt viszont számos idegenlégióst fedez fel.

A könyv címét, a szerzők elárvulását, feledésbe merülését csupán néhány fejezet visszhangozza. Cs. Szabó László *A magyar irodalom története* névmutatóját tanulmányozva találkozik olyanokkal, akiket ő egykoron kipellengérezett, viszont vagy kis terjedelemben, vagy egyáltalán nem lel általa nagyra tartott szerzőket. A Rónay asztal tagjai közt szintén felmerül azok neve, akik kimaradtak az irodalomtörténetből. Az utolsó fejezetben, *A kivetettek felvonulásában*, a tüntetők közt ott találjuk többek közt Tersánszky Józsi Jenőt, Juhász Gyulát, Tóth Árpádot, Szini Gyulát, Schöpflin Aladárt, Fekete Istvánt, Passuth Lászlót, Berda Józsefet, Sárközi Györgyöt, Gelléri Andor Endrét, de a mellőzöttek közt van Zilahy Lajos, Hevesi András, Bóka László, Mándy Iván, Somlyó György, Csorba Győző, Zelk Zoltán, Kolozsvári Grandpierre Emil, Képes Géza, Nagy Gáspár is. A „megtisztított” irodalomban nem kapott helyet, s a felvonulók közt külön csoportot alkotnak a papok, így Harsányi Lajos, Sík Sándor, Mécs László, egy másik tábla alatt pedig az erdélyiek: Reményik Sándor, Áprily Lajos, Dsida Jenő, Nyíró József. Hosszú a lista.

Rónay László könyve nem csupán egy irodalmi fikció, hanem együttál egy tanárember könyve is. Ezért talán nem árt hangsúlyozni, hogy a magyartanároknak számos megkötöttségük mellett a szabadságuk is megvan az irodalmi műveltség átadásában, akár a széles tankönyvválaszték, de főként a kötelező tananyagba becsempészhető szerzők révén. Ama bizonyos irodalomtörténeti mű 2007-ben jelent meg, így még nem tudható, hogy valóban bír-e és mennyire bír kánonképző erővel, de a NAT-ot, illetve az érettségi követelményeket elnézve nincs mindenki feledésre ítelve. A kötetben bemutatott alkotók közül már a középszintű érettségien is tizenhat szerző megjelenik az életművek, a portrék, illetve a látásmódok témái között, s ez a lista is bővíthető még „a fentiekhez hasonló jelentőségű szerzővel”.

A könyv apropója ugyan egy elszomorító tapasztalat, de a szerző szerint sem reménytelen állapot ez. Ennek felelőssége azonban közös. (*Hungarovox Kiadó*, Budapest, 2010)

ZARÁND KINGA